

UN ACADEMICIAN FĂRĂ TITLU SAU CU TRISTEȚE DESPRE SCRITORUL ȘI SAVANTUL ION CIOCANU

La 18 ianuarie curent reputatul critic și istoric literar, prozator, poet, lingvist, publicist, eminent om de știință și cultură, profesorul, doctorul habilitat în filologie Ion Ciocanu a împlinit 75 de ani.

Cu părere de rău, evenimentul a trecut aproape neobservat. Întrucât ne aflăm în fața uneia dintre personalitățile de seamă de la est de Prut, niște reflecții, comentarii, constatări cu această ocazie sunt neapărat necesare.

Cine i-a citit lucrările, în afară de faptul că s-a îmbogățit cu noi cunoștințe, credem că n-a putut să nu vadă încă un lucru: în cele mai multe privințe, fără exagerare, Ion Ciocanu ne-ar putea servi drept model. Model de hărnicie, modestie, onestitate, integritate, demnitate, verticalitate, competență, curaj civic; exemplu de cărturar, profesor, cetățean, intelectual, luptător, patriot, om al cetății.

La numai 25 de ani a devenit doctor (pe atunci candidat) în științe, cadru didactic universitar, autor al unei culegeri de proză.

Tânăr, activ, îndrăzneț, plin de viață, vise și planuri de viitor, mai având și vocația înăscută de pedagog, în scurt timp a devenit unul dintre profesorii preferați de la facultate. Dar publicarea la 23 iunie 1970 în ziarul pe care îl redacta „pe baze obștești”, „Кишиневский Университет” (așa se numea publicația Universității pe acele timpuri ale „bilingvismului armonios”) a unei recenzii elogioase la romanul lui Ion Druță „Povara bunătații noastre”, autor rău privit de conducere, mai ales de mai marele pe atunci al comuniștilor din republică I. Bodiul, i-a adus mult necaz, fiind constrâns să demisioneze din funcție „din proprie dorință”.

Așa proceda partidul comunist cu „persoanele indezirabile”, cu cei care gândeau altfel decât li se cerea, cu toate că în programul său se declara sus și tare: „Totul pentru om, pentru binele omului!”

A fost nevoie de tărie și timp ca să treacă peste greua traumă psihologică și morală, provocată pe nedrept, dar durerea, obida, amarul acelei întâmplări i-au rămas în suflet pentru totdeauna. Mai ales că a fost lipsit de ceea ce-i era drag – munca pedagogică.

Nu mai puțin au pierdut studenții. Iată ce scrie, referindu-se la cazul despre care e vorba, fostul său profesor, eminentul lingvist, doctor habilitat în filologie, membru corespondent al AȘM Anatol Ciobanu: „Păgubași de pe urma acestei forțate abandonări au fost (și mai sunt, desigur) multe generații de studenți, care nu au avut fericirea de a savura vorba înțeleaptă și plină de miez a dascălului Ion Ciocanu, de a pătrunde în gândurile lui profunde și originale, în reflecțiile inspirate, de a se delecta cu patosul expunerii libere a materiei predate etc.” [1].

Ceea ce se cere remarcat în mod deosebit este faptul că, deși înlăturat inuman din învățământul superior din motive pur ideologice (astăzi, când libertatea de gândire și de exprimare este articol de Constituție, cele întâmplate atunci, în 1970, par aproape ridicole, neverosimile), Ion Ciocanu a rămas totuși profesor pentru toată viața. De aici încolo, prin cele scrise pentru nenumărații săi cititori sau cele vorbite pentru și mai mulții săi ascultători, Domnia Sa a rămas Profesor de limbă și literatură, de dragoste de Patrie și neam, de muncă, dreptate, demnitate, adevăr, curaj, omenie.

Dotat de la natură, s-a simțit încă din școală atras de creația literară. Peste ani, la diferite intervale de timp, a publicat trei cărți de nuvele și două de versuri, primite cu interes și chiar lăudate de unii specialiști în materie și de cititori, dar ceea ce l-a consacrat, deși e mult mai puțin citită decât poezia și proza, a fost cercetarea critico-literară, la care pe parcurs s-au adăugat sociolingvistica, cultivarea limbii și publicistica.

Ion Ciocanu a venit în critica literară de la est de Prut cu eul său, cu felul propriu de analiză, practicând un stil și o cercetare accesibilă, pe înțelesul tuturor.

Impresionează aria de cuprindere a investigațiilor sale: literatura română de la origini până în prezent, literatura rusă, sovietică și universală, diversitatea de probleme și autori, erudiția, competența și prodigiozitatea exegetului.

A îmbogățit această ramură a științei literaturii cu studii noi, originale, a completat o serie de goluri existente, a explorat sau aprofundat cercetarea unor teme, subiecte, cărți sau autori noi, a evidențiat esteticul, a dat scrierilor sale orientare pedagogică și caracter aplicativ.

Credem că, pornind anume de la aceste caracteristici ale scrisului savantului, confratele său de breaslă Eugen Lungu consideră că „întreaga sa operă este un dar zeiesc școlii” [2].

Specialist de întâia mărime în domeniul său, pe parcursul a zeci de ani Ion Ciocanu s-a străduit să fie un judecător obiectiv, atent și nepărtinitor în aprecieri, să nu lase în afara atenției nimic din ce s-a publicat important, fiind un grijuliu susținător al talentului și valorii, un bun îndrumător al cititorului spre cartea de calitate, veșnic în opoziție cu rebutul.

Drept mărturie elocventă în acest sens pot servi următoarele cărți ale sale: „Clipa de grație” (1980), „Dreptul la critică” (1990), „Reflecții și atitudini” (1992), „Literatura română contemporană din Republica Moldova” (1998), „Dincolo de literă” (Timișoara, 2002) „Literatura română. Studii și materiale pentru învățământul preuniversitar” (2003), „Scriitori de ieri și de azi” (2004), „Nevoia de vase comunicante sau cartea între scriitor și cititor” (2006), „Salahorind...” (2008), „Absența exclusă” (Iași, 2013).

Că este un nume notoriu în cercetarea literară de la noi, un exeget de prestigiu, unic în felul său, o confirmă și criticul Tudor Palladi, care susține că „activitatea lui (a lui Ion Ciocanu – I. B.) de comentator inspirat și de propagator dezinteresat al cuvântului artistic este impunătoare ca și aceea a lui Vasile Coroban sau a lui Mihai Cimpoi” [3].

O pagină aparte, foarte importantă în biografia de creație a lui Ion Ciocanu, o constituie lupta pentru apărarea și punerea în drepturile ei de stăpână în Republica Moldova a limbii române.

Fiind unul dintre inițiatorii și participanții cei mai activi la istorica Mișcare de Renaștere și Eliberare Națională de la sfârșitul anilor '80, Domnia Sa a rămas pe linia întâi a acestei lupte până azi.

Ion Ciocanu a fost primul de la noi care încă la 18 martie 1988, în plin regim comunist totalitar, la o festivitate consacrată bicentenarului Gheorghe Asachi, în prezența unor odioși demnitari de partid din vârful Puterii, în calitate de secretar al Comitetului de conducere al Uniunii Scriitorilor, a ținut o alocuțiune în care, în ovații puternice și îndelungate ale celor din sală, a pus problema revenirii scrisului nostru la grafia latină și a decretării limbii populației băștinașe majoritare din republică drept limbă de stat.

După 31 august 1989 a publicat nenumărate articole pe această temă, aducând argumente convingătoare pentru demonstrarea adevărului științific și istoric: suntem români și vorbim limba română. Iată doar câteva titluri: „Dimitrie Cantemir despre românitățile moldovenilor și a graiului moldovenesc”, „Românitățile noastre, exprimate în Letopisețele Țării Moldovei”, „Alec Russo despre românitățile noastre”, „Alexei Mateevici și românitățile basarabenilor”, „Argumentul Zamfir Arbore”, „Argumente privind românitățile noastre sau Cât se mai poate vorbi în pustiu?”.

Ion Ciocanu primul din spațiul est-prutean, într-o cuvântare la Congresul I al filologilor din Republica Moldova de la 29 august 2001, a rostit cu revoltă: „Nu! tiraniei limbii ruse”, „Nu! limbii ruse ca a doua limbă de stat”, „Nu! prigonirii denumirii corecte a limbii noastre” [4].

Tentativele obraznice ale unor rusofoni de a cere ca și limba rusă să fie declarată la noi limbă de stat au fost condamnate vehement de către Ion Ciocanu într-un articol aparte cu titlul „Culme a nerușinării și a lipsei de respect” [5].

A inaugurat și susținut cu regularitate rubrici permanente de cultivare a limbii în mai multe ziare, la radio și televiziune. A publicat în presă o serie de articole despre

calvarul limbii române în Basarabia și despre necesitatea revenirii la normalitate. A editat 9 cărți de sociolingvistică și de cultivare a limbii: „Atât de drag...” (1995), „Zborul frânt al limbii române” (1999), „Realitatea în cuvânt și cuvântul în realitate” (2002), „Conștientizarea greșelii” (2004), „Temelia nemuririi noastre” (2005), „Efortul salvator” (2006), „Darul lui Dumnezeu” (2009), „Noi și cuvintele noastre” (2011), „Fagurele și noi” (2013).

A muncit în permanență la trezirea conștiinței naționale și mobilizarea compatrioților de orice vârstă și ocupație, chemându-i să-și schimbe radical atitudinea față de drama limbii, să conștientizeze că ea este un lucru sfânt și trebuie prețuită, apărută, învățată, vorbită și scrisă bine și frumos.

„Avem datoria, ne îndeamnă Ion Ciocanu, să nu permitem lenei să ne îndeparteze de carte, de ziar, de revistă, de tot ce ne poate ajuta să vorbim și să scriem corect.

Să nu încetăm a studia, de dorit cu creionul în mână, manualele și dicționarele. (...) Să ne perfecționăm fără încetare vorbirea și scrierea limbii rămase de la strămoși” [6].

Pornind de la adevărul că societatea noastră este una degradată sub aspect lingvistic, savantul scrie: „A stăvilii poluarea vocabularului și a limbajului de care se folosesc românii din partea aceasta a Prutului, a căuta și a găsi explicații simple și clare apariției greșelilor de exprimare, a propune cuvintele și expresiile potrivite în contextele în care sunt comise greșelile – toate acestea constituie o cauză nobilă, chiar patriotică” [7].

Dezamăgit și revoltat totodată că atitudinea conducerii în această problemă nu s-a schimbat ani în șir, nici chiar atunci când la guvernare au ajuns „ai noștri”, „democrații”, că sugestiile scriitorilor, savanților, jurnaliștilor ș.a. în vederea ameliorării stării precare a limbii române în Republica Moldova nici nu sunt luate în seamă, la care s-ar mai fi putut adăuga că unii politicieni nicidecum nu-și pot învinge handicapul și înțelege odată cine sunt și ce limbă vorbesc, că rușinosul articol 13 continuă să rămână și până azi neschimbat în Constituție, că limba rusă a revenit în forță la posturile noastre de radio și televiziune și nu numai, după ce scrisese despre aceasta și mai înainte [8], dar fără rezultat, doctorul habilitat Ion Ciocanu bate alarma din nou. „Demult, scrie Domnia Sa, ar fi necesară o lege nouă, actuală, corespunzătoare achizițiilor de ultimă oră ale științei filologice despre limba oficială a statului nostru și despre funcționarea ei *liberă și nestingherită* în toate sferile de activitate, în absolut orice instituție, organizație, primărie, în stradă, în mijloacele de transport etc. și un departament sau birou responsabil de realizarea *practică și neabătută* a unei atari legi. În caz contrar riscăm să citim alte sute și mii de articole și studii cu același efect...” [9].

Nimeni în Republica Moldova n-a făcut atât de mult pentru limba română ca Ion Ciocanu.

O altă parte a publicisticii scriitorului și savantului, la fel de originală și interesantă ca și cea lingvistică, o alcătuiesc articolele și eseurile sale pe cele mai actuale

și importante probleme sociale, politice, economice, culturale ș.a., publicate în presa periodică a timpului de la 1989 încoace – toate de atitudine, exprimând nemulțumirea, durerea, revolta, protestul autorului față de mersul prost al lucrurilor.

Ne oprim aici, pe scurt, doar la două dintre ele.

Primul este despre războiul din primăvara-vara anului 1992 de la Nistru, declanșat de Rusia împotriva independenței și integrității teritoriale a Republicii Moldova.

„Evenimentele din Transnistria, scrie publicistul, au scos în evidență încă o fațetă a sensului adânc al titlului romanului drușian «Povara bunătații noastre». Am fost buni în 1775, am rămas blajini în 1812, apoi în 1940 și mai încoace, încât toți veneticii, cotropitorii, altfel zis – ocupanții, s-au pomenit dezmiertați cu nume alese – eliberatori și frați mai mari. Câte unul dintre noi înțelegea totul sau aproape totul, dar cum deschidea gura era dăngăluit cu nume odios: naționalist, proromân etc.”

Indignat de ceea ce fac aici rușii, în majoritate militari sau foști militari – exponenți fideli ai Moscovei, la care s-au adăugat cazacii, mercenari de cea mai odioasă speță, autorul conchide:

„Se cer măsuri absolut urgente de descuibărire a năpârcilor aduse la noi de regimurile apuse (...)

Istoria ne-a convins nu numai o singură dată că rusul nu lasă de bună voie ciolanul încolțit.

Altfel zis, că procedurile noastre «de conciliere» îl satisfac pe deplin, oferindu-i posibilitatea de a-și manifesta în continuare firea nerușinată și hrăpăreață, înjosindu-ne cum numai el e în stare.

Ajunge să mai fim buni !

E timpul să ne manifestăm demnitatea” [10].

Aceeași înălțime patriotică și gândire de stat o demonstrează scriitorul și în altă mare problemă din istoria noastră contemporană – cea a ideii de federalizare/divizare a republicii prin acordarea de autonomie administrativ-teritorială găgăuzilor.

Scriitorul este categoric împotriva intenției de vindere a pământului lui Ștefan cel Mare (lucru care s-a întâmplat trei luni mai târziu, la 23 decembrie 1994), condamnă cu mânie guvernării și parlamentarii agrarieni, socialiști și interfrontiști de la Chișinău pentru miopia și iresponsabilitatea lor strigătoare la cer, criticându-i necruțator și chemându-i la bun-simț, corectitudine și rațiune.

„În Turcia, scrie Ion Ciocanu, trăiesc vreo 10 milioane (nu 153 mii) de curzi, care – spre deosebire de găgăuzii «noștri» – nu sunt venetici în țara lui Demirel. Au ei oare formațiune culturală, cel puțin?

Nu, Demirel e stăpân în țara sa...”

Profund afectat de intenția de înstrăinare a acestei bucăți de pământ dacic, românesc, care în niciun fel nu poate fi tolerată și care, inevitabil, va avea consecințe dintre cele mai grave pentru urmașii noștri, autorul întreabă contrariat: „În favoarea cui ați lucrat și continuați să lucrați, domnilor parlamentari?

Dacă și unele organisme internaționale s-au pronunțat fără echivoc că găgăuzii de la noi n-au nici un drept să pretindă la formațiune «național-teritorială», de ce nu le-ați auzit măcar pe ele?!» [11].

Când te gândești uneori ce fel de deputați s-au perindat după 1990 prin Parlamentul de la Chișinău și cât de mult am avut și avem acolo nevoie de minți luminate ca Ion Ciocanu, te apucă groaza.

Era bine ca, selectate, aceste materiale să fie adunate într-o carte.

O mențiune aparte merită munca asiduă și îndelungată a inimosului savant privind culturalizarea maselor, propagarea valorilor, pledoaria lui constantă și înflăcărată pentru carte.

Pornind de la crudul adevăr că „societatea noastră e una subdezvoltată (ca să nu zicem mai rău), înfometată, sărăcită, politizată etc., una pentru care cartea a devenit între timp ceva străin, utopic” [12], că „la sat nu se citește nimic” [13], că „nivelul de cultură al oamenilor de la sate e ca și absent, mai cu seamă că, din cauza sărăciei îndelungate, ei nu numai de carte au uitat, dar și de ziare și reviste” [14], salvarea noastră, conchide scriitorul, suntem noi înșine. E nevoie doar de o schimbare a mentalității și de un efort suplimentar din partea tuturor.

Carte, carte, carte – iată ce ne trebuie pentru a ieși din impas, a evolua sub toate aspectele, a progresa și a ne rezolva serios toate problemele – mai că nu strigă I on Ciocanu din mai multe lucrări ale sale.

Relele, eșecurile, greșelile de tot felul, ne sugerează Domnia Sa, ni se trag, în mare parte, anume de aici. Numai cartea, deșteptăciunea și munca ar putea să ne schimbe viața, destinul. Atâta timp, cât nu vom conștientiza lucrul acesta și nu vom întreprinde nimic pentru a schimba situația, vom ignora, neglija, uita de carte, nu vom avea grijă de autoperfecționare, autoinstruire, autoeducație, șansele noastre de succes sunt infime.

Iată de ce scopul scrisului său a fost întotdeauna de a apropia cititorul de carte și cartea de cititor. Ba și mai mult, intenția frumoasă de care s-a condus în permanență, după cum a remarcat criticul Andrei Țurcanu, a fost „de a influența (și a modela) gusturile, opțiunile literare și, prin aceasta, convingerile, sufletul, conștiința acestora” [15].

O analiză lucidă, critică și autocritică a stării de fapt, neîmpăcarea cu răul, căutarea și găsirea unor soluții salvatoare, dar și urmarea necondiționată a îndemnelor scriitorului la carte, la lecturi ar fi benefice, de folos pentru fiecare.

„În pofida greutăților materiale de tot soiul, scrie Ion Ciocanu, avem menirea să ne dezvoltăm spiritual, să ne aprofundăm cunoștințele în domeniul limbii, literaturii, artei și în genere al culturii naționale. Fără atari cunoștințe nu este de conceput conștiința națională a unui popor, iar fără conștiință națională nu există popor, ci o gloată pestriță de indivizi răzleți (răzlețiți), fiecare dominat de interesele sale personale sau, cel mult, de grup, de clan” [16].

Atent și tacticos, scriitorul și cercetătorul se adresează, înainte de toate, omului de rând, cititorului simplu, având față de el și o rugămintă: să se deștepte, să se cultive, să se schimbe calitativ, să evolueze spiritual:

„Am fost și rămân cu oamenii de la țară. Eu nu le bat obrazul că ei nu au înțeles încă multe lucruri, vreau ca cei ce ne conduc să le înțeleagă corect și să le explice, și ei, oamenilor adevărul. Ca scriitor, încerc să promovez anume politica adevărului științific despre istoria și limba noastră. Și vreau ca oamenii noștri să evolueze spiritual, să nu rămână la nivelul impus de țariști, de sovietici și de alții, care numai binele nu ni l-au dorit în privința vieții spirituale”... [17].

De menționat că, având de mai mult timp în atenție problema cărții, în anul 1989 scriitorul a editat o culegere originală, intitulată „Cu fața spre carte”, primul articol al căreia – „Izvor de cunoștințe, izvor de frumuseți” – este un adevărat imn închinat cărții.

La rolul și importanța cărții în viața noastră, la diferite aspecte ale acestei probleme autorul revine nu o dată pe parcursul anilor.

Necăjit că mult timp a suferit pe nedrept, fiind persecutat, umilit, numit naționalist, proromân, antisovietic, persoană periculoasă pentru societate, în vara lui 2006 scriitorul a intentat un proces judiciar fostului regim comunist, în urma căruia s-a constatat oficial, prin Hotărârea instanței de judecată, faptul represiunii sale politice în perioada anilor 1970-1990. Iar la 12 decembrie al aceluiași an a fost reabilitat [18].

În amintirile sale dureroase Ion Ciocanu acuză, condamnă regimul comunist de ocupație. „Regimul comunist, scrie Domnia Sa, a fost o mare năpastă pe capul nostru. Organele abilitate urmăreau cu cea mai mare atenție să fim loiali față de politica lui antinațională, prorusească, să nu ne exprimăm gândurile și sentimentele personale, ci să ni le «educăm» până să convină ideologilor politici, literari, universitari etc. Orice abatere de la «linia» partinică era sancționată necruțător, inclusiv prin demitere din funcții și prin privarea de orice drepturi sau, mai ales, privilegii. În condițiile urmăririi permanente și a presiunilor draconice, nu te puteai realiza ca profesor universitar, savant, scriitor care să activeze liber, nestingherit. (...)

Bineînțeles, exista o cale comodă, bine conștientizată de majoritatea oamenilor de cultură: să respecti cu strictete hotărârile de partid, să nu-ți permiți niciun pas fără știrea ori sfatul conducerii organizației din care făceai parte. Pe calea aceasta n-am vrut să merg” [19].

Atitudinea ostilă față de incomodul Ion Ciocanu și poziția sa n-avea însă să încezeze odată cu evenimentele de la sfârșitul anilor '80 și începutul anilor '90. Și-au manifestat-o din plin agrarienii, din nou comuniștii, ca să nu schimbe mai nimic din ceea ce-a fost până la ei nici cei veniți la conducere în 2009.

„De la 1970 încoace, nota Nicolae Dabija, Ion Ciocanu a fost dat afară: ba de la catedră, ba de la editură, ba de la publicații, ba de Uniunea Scriitorilor, ba de la Departamentul de Stat al Limbilor, ba de la Departamentul Relații interetnice, dar nimeni niciodată n-a putut să-l dea afară din conștiința cititorului” [20].

Ba mai mult, am adăuga noi, dacă ar fi existat un premiu „Simpatia publicului”, Ion Ciocanu cu siguranță că l-ar fi câștigat.

Conștient de propria-i valoare, nestrămutat în convingerile sale de a face totul în numele cauzei și idealurilor naționale, indiferent de conjuncturile politice, acest strălucit om al cărții a urmărit toată viața un singur scop – binele public.

Erudit, înțelept, omenos, obiectiv, exigent, autocritic, responsabil, principial, consecvent, nonconformist, a luptat în permanență împotriva a tot ce-i rău, urât, retrograd, negativ.

Spirit revoluționar robust, mereu nesatisfăcut de cele obținute, brav oștean pe tărâmul științei și culturii, iluminist în sensul clasic al cuvântului, el a pus întotdeauna preț nu pe vorbe, ci pe fapte.

Politicienii ar avea foarte multe de învățat de la el.

Pentru o schiță de portret credem că ar trebui să folosim și niște termeni din limbajul sportiv: atlet, performer, recordman ș.a.

În mizeria materială și morală în care ne zbatem, în dezordinea totală, la care suntem martori, având o clasă politică iresponsabilă, incompetentă și mult degradată, în condițiile unei societăți cu o stare dezastruoasă a culturii naționale, a învățământului și educației ș.a., ceea ce se zbuiciumă să facă de mulți ani Ion Ciocanu prin carte, presă, radiodifuziune, televiziune, luări de cuvânt la diferite manifestări științifice și culturale, la întâlnirile cu cititorii, în viața de fiecare zi, apărând cu îndârjire, promovând și propagând insistent valorile, la care s-a închinat totdeauna – Cartea, Adevărul, Binele, Dreptatea, Frumosul, Libertatea ș.a., echivalează, în viziunea noastră, cu un act de eroism.

Unul din principalele adevăruri pe care cercetătorul se străduiește de mai mult timp să-l aducă la cunoștința moldovenilor din păturile de jos, mai puțin conștiente – lucru extrem de greu de făcut după ani lungi de îndobitocire insistentă, manipulare iscusită și spălare riguroasă a creierilor de către propaganda comunistă, este să-i facă să înțeleagă un lucru aproape elementar: că teoria antiștiințifică despre așa-numita „limbă moldovenească”, alta decât limba română, și așa-numitul „popor moldovenesc”, altul decât poporul român, nu-i decât o aberație, o invenție diabolică, odioasă, o minciună sfruntată și o absurditate.

Adevărul științific și istoric este cu totul altul și el trebuie știut și promovat de toți. Iată ce scria în acest sens temerarul Ion Ciocanu încă la începutul anilor '90:

„Nu numai votarea în Parlament pentru glotonimul *limba română*, unicul în măsură să exprime adevărul despre graiul nostru, dar și conștiința adâncă și de neclintit că suntem cu toții o parte inalienabilă a *poporului român* (cu toate consecințele) devin – azi – imperativ de neamănat” [21].

Evenimentele care au urmat au demonstrat însă că fariseismul unor politicieni, lipsa de cultură și intelect a multor parlamentari, interesele de partid și de grup, dar și eforturile dușmanilor noștri din interior și din exterior în această problemă s-au dovedit mai tari decât argumentele aduse.

După cum s-a putut bine vedea din cele expuse până aici, Ion Ciocanu merită multe cuvinte de laudă și ca om.

Oriunde s-a aflat pe parcursul celor cincizeci de ani de activitate, a muncit cât șapte. De parcă a vrut să-l contrazică pe Dimitrie Cantemir în cele scrise de acesta despre atitudinea moldovenilor față de carte. Mărturie în acest sens ne sunt cele circa trei mii (repetăm – circa trei mii) de studii, articole, cronici, recenzii și prezentări de carte, portrete de creație, medalioane literare, tablete, interviuri, cuvântări ș.a., majoritatea dintre care au fost incluse apoi în cele 40 de cărți ale sale.

Dar există și o serie de cărți alcătuite sau traduse de către Domnia Sa.

Ce muncă stă în splatele acestor realizări, nu-i greu de imaginat: una enormă.

Despre caratele lui Ion Ciocanu ne vorbesc și aprecierile înalte de care s-au bucurat atât unele lucrări de-ale sale, cât și autorul lor din partea mai multor personalități: profesorul Vasile Coroban, academicienii Nicolae Corlăteanu, Silviu Berejan, Mihai Cimpoi, Mihail Dolgan, membrii corespondenței Anatol Ciobanu, Nicolae Bilețchi, scriitorii Grigore Vieru, Vladimir Beșleagă, Mihail Gheorghe Cibotaru ș.a.

Ne oprim, selectiv, doar la o parte din aprecierile care i-au fost date de-a lungul timpului:

Ion Ciocanu e „George Pruteanu al Basarabiei” [22], „un distins coleg de breaslă (...), un scriitor dintre cei mai harnici, mai curajoși și mai devotați cauzei naționale” [23]; „personalitate prominentă”, „un mare patriot”, „un bun român”, „savant reputat, critic și istoric literar de primă mână” [24]; e „o instituție” [25]; „un factotum al literaturii” [26]; „o mașină de citit și de scris”, „critic – salahor care trebuie să fi citit un vagon de literatură basarabească de tot soiul” [27]; „atlant al adevărului și demnității” [28]; „apostol al limbii române” [29]; „un dăruit artizan al cărții”, „mașina lui Faraon” [30]; „filolog total” [31]; „un Sisif al culturii Basarabiei” [32], „bărbat de o perfectă verticalitate morală, științifică și națională”, „maestru al cuvântului românesc” [33]; „personalitate exigentă și atentă, responsabilă și admirabilă, echilibrată și pe deplin angajată în destinul scrisului și în istoria destinului nostru”, „un prețuitor nepereche al cărții și al rolului acesteia în viața noastră” [34]; „exegetul care a sfințit locul oriunde a fost” [35]; „un exemplu de consacrare permanentă în numele propășirii culturii naționale” [36]...

Cuvinte frumoase despre Ion Ciocanu au scris și alți colegi de-ai săi: Ion Vieru, Andrei Hropotinschi, Serafim Belicov, Gheorghe Ciocoi, Ana Bantoș, Ion Cuzuioc, Victor Prohin, Vlad Zbârțog ș.a.

Talent luminos și plin de realizări, ca totdeauna activ, curat și frumos în tot ce a făcut și face, neobositul Ion Ciocanu e în continuă luptă și asiduă muncă și azi.

Cu tot regretul, nu putem să nu constatăm și niște paradoxuri în legătură cu Domnia Sa.

1. A meritat să fie academician al AȘM (există cineva dintre bunii cunoscători ai operei și activității Dumisale care ar nega?), dar nu este nici măcar membru corespondent.

2. A meritat să fie laureat al Premiului de Stat sau al celui Național – lucru pe care de asemenea nu credem că s-ar găsi mulți îndrăzneți dintre specialiști care ar zice că nu.

3. Pentru imensa contribuție la trezirea și consolidarea conștiinței de neam printr-o lungă, anevoioasă și extenuantă muncă de culturalizare a maselor pe nefericitul pământ al Basarabiei, stoica apărare și perseverenta promovare a limbii române, a adevărului științific și istoric despre noi și limba noastră, a cauzei, valorilor și idealurilor naționale, a românismului în genere, a meritat și merită întru totul să fie membru de onoare al Academiei Române și – lucru pur și simplu de neînțeles – de asemenea nu este.

Chiar să nu se vadă, să nu se știe oare la Secția de Filologie și Literatură a Academiei Române ce a făcut și face această neordinară personalitate, acest străjer și ocrotitor al românismului în ultimii peste 25 de ani în Republica Moldova, în condițiile și realitățile noastre? Iar dacă se vede și se știe, să fie considerate cele înfăptuite de Domnia Sa ca fapt divers?

Nu e corect. Căror cerințe nu corespunde, dacă pe cele mai multe le depășește cu desăvârșire?

Întâmplare, scăpare, greșală, oricum am numi-o, nu face cinste nimănui. Ba chiar mai mult – nedumerește, dezamăgește. Ce responsabili ar trebui să evite asemenea nereguli?

Abordând această problemă delicată, sensibilă, dureroasă, noi pornim de la convingerea că, în general, a nu prețui o persoană după merit, obiectiv, omenește, cinstit, e tot atât de anormal, neînțelept, neserios, imoral, descalificant, rușinos, dăunător, cum vreți, ca și a proteja, favoriza, promova, acorda vreun titlu, premia, decora pe cineva pe nedrept.

Cazul Ion Ciocanu este, credem, unul dintre cele mai concludente care demonstrează încă o dată că n-am știut și nu știm a ne prețui valorile. Fiindcă, de rând cu alte personalități de marcă de la noi, Ion Ciocanu constituie floarea, aurul, mândria națională, tot ce avem mai bun.

Dacă cuiva i se pare că exagerăm, îi recomandăm să citească cu atenție cartea „Ion Ciocanu. Biobibliografie. Chișinău, „Museum”, 2005, dar și tot ce a publicat remarcabilul autor până azi.

Iată, cu multă părere de rău, cât valorează în Basarabia de astăzi un profesor, un scriitor, un savant, un artist. Asta-i durerea.

„Nimic nu ne revoltă mai mult decât nedreptatea; toate tipurile de rău, pe care ni-i dat să le suportăm, sunt nimic în comparație cu ea”, scria marele filozof german Immanuel Kant [37]. Iar ceea ce s-a întâmplat cu profesorul, scriitorul, doctorul habilitat Ion Ciocanu este, din punctul nostru de vedere, o nedreptate.

În pofida faptului că nici la Chișinău, nici la București n-a fost și încă nu este apreciat la justa lui valoare, noi rămânem la convingerea că despre consacratul scriitor, cercetător și mare om de cultură Ion Ciocanu oricând se va putea spune că și-a slujit exemplar Patria.

Ca cititor, îi exprimăm tot respectul pentru cele realizate și-i adresăm și pe această cale cele mai frumoase urări de bine.

Vă mulțumim, domnule profesor, pentru înălțime, noblețe, generozitate și lumină. Vă aplaudăm și vă rugăm să nu uitați cuvintele ilustrului dumneavoastră profesor Anatol Ciobanu, la care subscriem și noi: „Doctorul Ion Ciocanu e obligat să fie longeviv, căci are foarte multe de spus, de scris și de făcut spre binele neamului” [38].

La mulți ani !

Referințe bibliografice

1. Anatol Ciobanu. *Literat și lingvist pasionat*. În: *Literatura și arta*, 20 ianuarie 2000, p. 5.
2. Eugen Lungu. *Spații și oglinzi*. În cartea: *Eseuri. Critică literară*. Chișinău: Editurile Știința și Arc, 2004, p. 30.
3. Tudor Palladi. *Schiță-portret de creație*. În cartea: Ion Ciocanu. *Biobibliografie*. Chișinău: Museum, 2005, p. 15.
4. Ion Ciocanu. *Realitatea în cuvânt și cuvântul în realitate*. Chișinău: Epigraf, 2002, p. 208, 210-211.
5. Ibidem, p. 203-207.
6. Ion Ciocanu. *Atât de drag...* Chișinău: Făt-Frumos, 1995, p. 9.
7. Ion Ciocanu. *Fagurele și noi*. Chișinău: Pontos, 2013, p. 5.
8. A se vedea: Ion Ciocanu. *Noi și cuvintele noastre*. Chișinău: Pontos, 2011, p. 15-18.
9. Ion Ciocanu. *Imperativul unei decizii statale corecte și răspicate*. În: *Literatura și arta*, 4 decembrie 2014, p. 4.
10. Ion Ciocanu. *Timpul demnității*. În: *Viața satului*, 1 aprilie 1992, p. 2.
11. Ion Ciocanu. *Surzi și chiori*. În: *Glasul Națiunii*, nr. 38, septembrie, 1994, p. 6.
12. Ion Ciocanu. *Efortul salvator*. Chișinău: Editura Phoenix, Editura Linadi, 2006, p. 54.
13. Ion Ciocanu. *Temelia nemuririi noastre*. Chișinău: Pontos, 2005, p. 216.
14. Ion Ciocanu. *Efortul salvator*, p. 150.
15. Andrei Țurcanu. *Colocvialitate și demers*. În: *Akadememos*, nr. 1, 2010, p. 136.
16. *Glasul Națiunii*, nr. 27, iulie 1994, p. 7.

17. Ion Ciocanu. *Temelia nemuririi noastre*. Chișinău: Pontos, 2005, p. 217-218.
18. A se vedea cartea: Ion Ciocanu. *Rămurea de iasomie*. Chișinău: Pontos, 2013, p. 176-192.
19. Ibidem, p. 195.
20. Nicolae Dabija. *Criticul generației noastre*. În: *Limba Română*, nr. 12, 2004, p. 73.
21. Ion Ciocanu. *Zborul frânt al limbii române*. Chișinău: Garuda-art, 1999, p. 20.
22. Mihai Cimpoi. *George Pruteanu al Basarabiei*. În: *Literatura și arta*, 29 martie 2001, p. 5.
23. Mihai Cimpoi. În: *Rămurea de iasomie*. Chișinău: Pontos, 2013, p. 182-183.
24. Anatol Ciobanu. *Literat și lingvist pasionat*. În: *Literatura și arta*, 20 ianuarie, 2000, p. 5.
25. Nicolae Dabija. *Criticul generației noastre*. În: *Limba Română*, nr. 12, 2004, p. 74.
26. Eugen Lungu. *Spații și oglinzi// Eseuri. Critică literară*. Chișinău: Editurile Știința și Arc, 2004, p. 29.
27. Alexandru Burlacu. *Mașina de citit și de scris Ion Ciocanu*. În: *Literatura și arta*, 31 ianuarie 2008, p. 5.
28. Ion Buga. *Atlant al adevărului și demnității*. În: *Capitala*, 15 ianuarie 2000, p. 7.
29. Anton Moraru. *Un apostol al limbii române*. În: *Făclia*, 16 ianuarie 2010, p. 4.
30. Arcadie Suceveanu. *Portret în sepia*. În: *Literatura și arta*, 20 ianuarie 2000, p. 4.
31. Ion Melniciuc. *Cărțile lui Ciocanu*. În: *Literatura și arta*, 28 aprilie 2011, p. 4.
32. Grigore Grigorescu. *Ion Ciocanu sau demnitatea publicisticii militante*. În cartea: Ion Ciocanu. *Zborul frânt al limbii române*, p. 8.
33. Grigore Grigorescu. *Ce a făcut Ion Ciocanu pentru limba română?* În cartea: Ion Ciocanu. *Darul lui Dumnezeu*. Chișinău: Tipografia Reclama SA, 2009, p. 3-4.
34. Tudor Palladi. *Schiță-portret de creație*. In cartea: I. Ciocanu. *Biobibliografie*. Chișinău: Museum, 2005, p. 9, 25.
35. Cor. „L. A.” *Ion Ciocanu – exegetul care a sfințit locul oriunde a fost*. În: *Literatura și arta*, 27 ianuarie 2000, p. 4.
36. Timofei Roșca. *Individualitate creatoare asiduă*. În: *Literatura și arta*, 19 ianuarie 1995, p. 5.
37. Иммануил Кант. *Сочинения в шести томах*. Том 2-й. Москва, „Мысль”, 1964, p. 201.
38. Anatol Ciobanu. *Literat și lingvist pasionat*. În: *Literatura și arta*, 20 ianuarie 2000, p. 5.

Ion BURUIANĂ
Institutul de Filologie al AȘM
(Chișinău)